SOCIÁLNÍ DIFERENCIACE BARBARSKÝCH KOMUNIT VE SVĚTLE NOVÝCH HROBOVÝCH, SÍDLIŠTNÍCH A SBĚROVÝCH NÁLEZŮ
(Archeologie barbarů 2011)

SOZIALE DIFFERENZIERUNG BARBARISCHER GEMEINSCHAFTEN IM LICHTE DER NEUEN GRAB-, SIEDLUNGS- UND LESEFUNDE
(Archäologie der Barbaren 2011)

Archeologický ústav AV ČR v Brně

SPISY ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU AV ČR BRNO
44

Balázs Komoróczy (ed.)

SOCIÁLNÍ DIFERENCIACE BARBARSKÝCH KOMUNIT VE SVĚTLE NOVÝCH HROBOVÝCH, SÍDLIŠTNÍCH A SBĚROVÝCH NÁLEZŮ (Archeologie barbarů 2011)

SOZIALE DIFFERENZIERUNG BARBARISCHER GEMEINSCHAFTEN IM LICHTE DER NEUEN GRAB-, SIEDLUNGS- UND LESEFUNDE (Archäologie der Barbaren 2011)

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV
AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY, BRNO, V. V. I.
BRNO 2014

Balázs Komoróczy (ed.)

Sociální diferenciace barbarských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů (Archeologie barbarů 2011)

Recenzenti: Prof. PhDr. Klára Kuzmová, CSc.
PhDr. Ján Rajtár, CSc.

Kniha vyšla jako součást grantového projektu Grantové agentury ČR s názvem „Germánská populace na prahu mladší doby římské: historický, sídlištní a socio-ekonomický kontext na příkladu mikroregionu Pasohlávek" (č. projektu 404/09/1054) a v rámci programu výzkumné činnosti Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., na léta 2012–2017.

Redakce: B. Komoróczy, P. Růžičková
Technická redakce, grafika a sazba: P. Růžičková
Jazykové korektury: E. Droberjar, R. Přichystalová, K. Vozná
Překlady a cizojazyčné korektury: J. Klíčová, L. Kulísková, H. Lukšíková, M. Vlach

Za jazykovou stránku odpovídají autoři příspěvků.

Vydal:
Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19, 602 00 Brno

Tisk:
Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40, 602 00 Brno

Ediční řada: Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno, svazek 44

Brno 2014
1. vydání
Ed. © Balázs Komoróczy, 2014
© Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., 2014
ISBN 978-80-86023-25-0
ISSN 1804-1345

OBSAH

Předmluva **9**
Vorwort *10*

I. TEORETICKÉ PŘÍSTUPY A MODELY
THEORETISCHE ANSÄTZE UND MODELLE

Eduard Krekovič
Sociálna diferenciácia všeobecne a u Germánov zvlášť **13**
Ranking in general and especially among the Germans *18*

Andrzej Michałowski
***„foeda paupertas: […] non penates“* – Dom jako indykator stratyfikacji społecznej w świecie środkowoeuropejskiego barbaricum** **19**
„foeda paupertas: [...] non penates“ – A house as an identifier of social stratification in the world of the central european barbaricum *24*

Daniel Żychliński
Stratyfikacja społeczna ludności kultury przeworskiej w Wielkopolsce na przykładzie wybranych cmentarzysk. Zagadnienia wstępne **27**
Gesellschaftliche Stratifizierung der Bevölkerung der Przeworsk-Kultur in Großpolen am Beispiel ausgewählter Gräberfelder. Einführung in die Problematik *49*

II. KOMUNITY MLADŠÍ DOBY ŽELEZNÉ
GEMEINSCHAFTEN DER SPÄTEISENZEIT

Igor Bazovský
Zahĺbená stavba so zdobeným ohniskom z bratislavského oppida **53**
Ein eingetiefter Bau mit verzierter Feuerstelle aus dem Bratislavaer Oppidum *61*

Radoslav Čambal – Igor Bazovský – Gertrúda Březinová – Branislav Kovár – Maciej Karwowski
Problematika hrncov s tzv. „kyjovitým“ okrajom zo záveru neskorej doby laténskej v stredodunajskom priestore **63**
Die Problematik der Töpfe mit kolbenförmig verdicktem Rand aus der ausgehenden Spätlatènezeit im Mitteldonauraum *74*

Marek Olędzki – Leszek Ziąbka – Jarosław Teske
Cmentarzysko ludności kultury przeworskiej w Złotnikach koło Kalisza **79**
The Przeworsk culture cemetery in Złotniki near Kalisz *99*

David Vích
Skleněné artefakty protohistorického období z pomezí Čech a Moravy **101**
Frühgeschichtliche Glasartefakte aus dem Grenzgebiet zwischen Böhmen und Mähren *108*

III. KOMUNITY DOBY ŘÍMSKÉ
GEMEINSCHAFTEN DER RÖMISCHEN KAISERZEIT

Kristian Elschek
Zohor v dobe rímskej. Nový germánsky kniežací hrob a žiarové pohrebiská na Záhorí **113**
Zohor während der Römischen Kaiserzeit, ein neues germanisches Fürstengrab und Brandgräberfelder im Záhorie-Gebiet *129*

Eduard Droberjar
Stříbro na žárovém pohřebišti z doby římské v Jevíčku **133**
Silber vom Brandgräberfeld der Römischen Kaiserzeit aus Jevíčko *147*

Jaroslava Ruttkayová
Das Gräberfeld der jüngeren Römischen Kaiserzeit von Veľký Cetín **149**
Pohrebisko z mladšej doby rímskej vo Veľkom Cetíne *155*

Petr Kos
Römerzeitliches Gräberfeld in Modřice **157**
Pohřebiště z doby římské v Modřicích *163*

Blanka Mikulková
Nástin struktury germánského žárového pohřebiště v Modřicích **169**
Abriss der Struktur des germanischen Brandgräberfelds in Modřice *173*

Pavel Hornik – Jan Jílek
Sídliště z časné doby římské v Plotištích nad Labem, okr. Hradec Králové **181**
Early roman period settlement at Plotiště nad Labem, dist. Hradec králové *218*

Agnieszka Reszczyńska
Ein Beitrag zur Stufe B1 der Römischen Kaiserzeit aufgrund der Siedlungsfunde aus Nordwestböhmen **221**
Příspěvek k poznání stupně B1 doby římské na základě sídlištních materiálů ze severozápadních Čech *235*

Jan Frolík – Michaela Mácalová
Germánské sídliště na lokalitě Praha 18 – Letňany **239**
The Germanic site at Prague 18 – Letňany *246*

Marek Kalábek – Jaroslav Peška
Die germanischen Siedlungen in der Flur "Horní Lán" in Olomouc-Slavonín **251**
Germánská sídliště v trati "Horní Lán" v Olomouci-Slavoníně *258*

Lubomira Tyszler
Osada z okresu rzymskiego w Konopnicy, stan. 6, Pow. Wieluń, woj. Łódzkie. Zagadnienia dyferencjacji społecznej ludności kultury przeworskiej **261**
Die kaiserzeitliche Siedlung von Konopnica, Fpl. 6, Kr. Wieluń, Woj. Łódzkie. Die Frage sozialer Differenzierungen der Bevölkerung der Przeworsk-Kultur *275*

Vladimír Varsik – Titus Kolník
Cífer-Pác – nové poznatky o neskoroantickom sídle kvádskej elity **277**
Cífer-Pác – Neue Erkenntnisse zum spätantiken quadischen Herrensitz *292*

Ján Beljak
Die quadische Enklave im Gran- und Eipeltal – eine Grundcharakteristik der Ansiedlung **295**
Kvádská enkláva v Pohroní a Poiplí – základní charakteristika osídlení *310*

Marek Olędzki
The Przeworsk culture and the problem of dating of the beginnings of the Blažice-Bereg culture **317**
Kultura przeworska a zagadnienie datowania początków kultury Blažice-Bereg *333*

Jan Jílek – Petr Žákovský
Ein Schwert vom Typ Lauriacum-Hromówka, Var. Hromówka aus Brno-Jundrov **335**
Meč typu Lauriacum-Hromówka, var. Hromówka z Brna-Jundrova *339*

Balázs Komoróczy – Marek Vlach – Claus-Michael Hüssen – Lenka Lisá –
Zuzana Lenďáková – Stefan Groh
Projekt interdisciplinárního výzkumu římských krátkodobých táborů ve středním Podunají..... 341
Interdisciplinary research project of the Roman temporary camps
in the Middle Danube region *364*

IV. KOMUNITY POZDNÍ ANTIKY A STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ
SPÄTANTIKE UND VÖLKERWANDERUNGSZEITLICHE GEMEINSCHAFTEN

Magdalena Piotrowska – Karolina Kot
Konstrukcja kultury przeworskiej ze stanowiska Polesie 1, gm. Łyszkowice oraz długie domy słupowe ze stanowiska Mąkolice 15, gm. Głowno. Próba interpretacji społecznej 371
The structure of the Przeworsk culture from the site Polesie 1, distr. Łyżkowice and long houses of the post in ground construction from the site Mąkolice 15, distr. Głowno. An attempt at social interpretation *384*

Jakub Halama
Pozdní argonská a severoafrická sigillata z Čech – doklady místních germánských elit?..... 387
Die späte argonnen- und nordafrikanische Terra Sigillata aus Böhmen – Belege für hiesige germanische Eliten? *405*

David Daněček – Kamil Smíšek – Rastislav Korený
Předběžná zpráva o terénním výzkumu pohřebiště z mladší doby stěhování národů v polykulturní lokalitě Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ 407
Ein Vorbericht über die Ausgrabung eines Gräberfeldes der jüngeren Völkerwanderungszeit an der polykulturellen Fundstelle Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen *417*

Pavel Kubálek
Předběžné výsledky antropologického výzkumu pohřebiště z doby stěhování národů v Hostivici-Paloucích, okr. Praha-západ 419
Preliminary results of an anthropological research of the Migration Period burial ground in Hostivice (near Prague, the Czech Republic) *445*

Vladimír Turčan
Nové nálezy z juhozápadného Slovenska zo sťahovania národov 447
Neue völkerwanderungszeitliche Funde aus der Südwestslowakei *452*

S. V. Ušakov – E. V. Strukova
Období velkého stěhování: barbaři u zdí Chersonésu (etnicko-sociální struktura společnosti) 453
The Period of the Great Migration: barbarians at the walls of Chersonese (ethno-social structure of society) *460*

PŘEDMLUVA

„*Ti nejstatečnější a nejbojovnější nedělají vůbec nic, starost o dům, hospodářství a pole přenechají ženám a starcům, zkrátka nejslabším členům rodiny. (...) V obcích je zvykem, že jednotliví občané dobrovolně přinášejí náčelníkům darem dobytek nebo obilí. (...) Obzvláštní radostí je pro ně dostávat takové dary od sousedních národů – jsou posílány nejen jednotlivci, ale i celými obcemi, a bývají to vybraní koně, skvělé zbraně, medaile a řetězy. Od nás už se naučili brát i peníze*" (Tacitus, Germánie 15).

Antické literární prameny zprostředkovávají celou řadu informací o společenském uspořádání barbarských komunit, včetně některých jevů, jejichž odraz snad dokážeme identifikovat i v archeologických pramenech. Na druhé straně obraz barbarských komunit v písemných pramenech není objektivním dokumentárním záznamem, zdaleka nepostihuje všechny časové úseky a geografické celky rovnoměrně. Především však není primárně určen pro archeologii jako vědeckou disciplínu. Naopak, je zcela logickým a opodstatněným očekáváním, že se archeologie pokusí o bližší poznání společenské strukturace a diferenciace barbarských komunit vlastními metodami a jen na základě vlastních pramenů. V protohistorické archeologii je pokušení ilustrovat literární prameny archeologickými nálezy velmi silně přítomné (a nejspíš to platí i naopak o historii starověku), proto je nezbytné vlastní prameny soustavně rozhojňovat, zpřístupňovat a vyhodnocovat. K tomu chce přispět také tato publikace. Je rozdělena do čtyři hlavních kapitol, z nichž první zahrnuje obecně teoretické přístupy k tématu sociální stratifikace a diferenciace barbarských komunit. V dalších jsou v časovém rozvrstvení představeny především pramenné soubory hrobového a sídlištního charakteru, přičemž je na první pohled zjevné, jak odlišnou výpověď o společenských strukturách tyto dvě skupiny podávají. Zatímco mimo chronologický úsek mladší doby železné postrádáme v sídlištních komponentách spolehlivé a generalizovatelné znaky diferenciace, odpovědi na otázky sociálních identit hledáme a částečně i nacházíme v prostředí pohřebišť. Téma předkládané publikace pochopitelně zdaleka není vyčerpané, naopak. Kromě neustálé snahy o detailní analýzy nových – a někdy i starších – pramenů se v něm skrývá i další potenciál pro aplikace těch směrů teoretického bádání, které tradiční středoevropská protohistorická archeologie na rozdíl např. od anglosaského prostředí dlouhou dobu upozaďovala. Zjednodušeně lze říci, že nám teritoriálně i kulturně bližší německé bádání, a pod jeho vlivem též české, polské nebo slovenské, se dlouho drželo seriózně pojatého standardního typologicko-chronologického přístupu k hrobovým pramenům, přičemž teoretické konstrukce z oblastí sociální a kulturní antropologie zde našly uplatnění teprve v nedávné době. Nezbývá než doufat, že se zde prezentované materiálové soubory jednou také stanou předmětem pokusů o hlubší a synkretickou aplikaci různých teoretických modelů, aniž by přitom utrpěly kvality tradičního archeologického přístupu.

Převážná většina zde publikovaných textů byla přednesena a v širokém okruhu badatelů diskutována na VII. Protohistorické konferenci, uspořádané pracovníky Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. v říjnu 2011 v Brně. Konference a rovněž příprava této publikace byly realizovány s podporou Grantové agentury České republiky a jsou součástí projektu s názvem „Germánská populace na prahu mladší doby římské: historický, sídlištní a socio-ekonomický kontext na příkladu mikroregionu Pasohlávek" (č. projektu 404/09/1054). Je mou milou povinností poděkovat ještě jednou všem, kteří se na konání konference jakkoli podíleli. Zvlášť bych chtěl poděkovat Mgr. Pavle Růžičkové jak za organizační zajištění konference, tak i za technickou redakci publikace. Především bych však chtěl vyslovit svůj dík všem aktivním účastníkům konference a autorům zde publikovaných textů za jejich odborný přínos a trpělivost.

Brno, 2014 Balázs Komoróczy

VORWORT

„*Gerade die tapfersten und größten Krieger tun gar nichts, wobei die Sorge um Haus, Herd und Äcker den Frauen, den älteren Leuten und den schwächsten Mitgliedern eines Haushalts übertragen ist. (...) Bei den Stämmen ist es Sitte, aus eigenem Antrieb und einzeln den führenden Männern etwas vom Vieh oder den Feldfrüchten abzugeben, das als Ehrengabe angenommen wird, aber auch zur Bestreitung des Lebensunterhalts dient. Sie freuen sich vor allem über Geschenke der Nachbarstämme, die nicht nur von Einzelpersonen, sondern auch im Namen einer Gemeinschaft übersandt werden, ausgesuchte Pferde, prächtige Waffen, Brustschmuck und Halsringe; auch Geld anzunehmen haben wir sie schon gelehrt.*" (Tacitus, Germania 15)

Antike literarische Quellen vermitteln eine ganze Reihe von Informationen über die gesellschaftliche Ordnung barbarischer Gemeinschaften einschließlich einiger Erscheinungen, deren Reflexion wir vielleicht auch in archäologischen Befunden identifizieren können. Andererseits bietet das Bild barbarischer Gemeinschaften in schriftlichen Quellen keine objektive dokumentarische Aufzeichnung und fängt bei weitem nicht gleichmäßig alle Zeitabschnitte und geographischen Einheiten ein. Vor allem ist es nicht primär für Archäologie als wissenschaftliche Disziplin bestimmt. Im Gegenteil, es repräsentiert eine völlig logische und begründete Erwartung, dass sich Archäologie bemühen wird, die gesellschaftliche Strukturierung und Differenzierung barbarischer Gemeinschaften mit eigenen Methoden und aufgrund eigener Quellen näher zu erkunden. In frühgeschichtlicher Archäologie ist die Versuchung, literarische Quellen mit archäologischen Funden zu illustrieren, sehr stark anwesend (und es gilt höchstwahrscheinlich auch umgekehrt für die Altertumsgeschichte). Deswegen ist es nötig, eigene Quellen ständig zu vermehren, zugänglich zu machen und auszuwerten. Dazu möchte auch diese Publikation beitragen. Sie ist in vier Hauptkapitel aufgeteilt, von denen das erste im Allgemeinen die theoretischen Ansätze zum Thema sozialer Stratifikation und Differenzierung barbarischer Gemeinschaften angeht. In den nächsten Kapiteln werden in zeitlicher Ordnung vor allem die Verbände von Grab- und Siedlungsfunden vorgestellt, wobei es auf den ersten Blick evident ist, welch unterschiedliche Aussage über die gesellschaftlichen Strukturen diese zwei Gruppen von Quellen abgeben. Während in den Siedlungskomponenten bis auf den chronologischen Abschnitt der Späteisenzeit jegliche verlässliche und generalisierbare Differenzierungsmerkmale fehlen, kann man die Antworten auf Fragen bezüglich sozialer Identitäten im Umfeld der Gräberfelder suchen und teilweise auch finden. Das Thema der vorliegenden Publikation ist natürlich bei weitem nicht ausgeschöpft. Im Gegenteil. Außer ständiger Bemühung um eine detaillierte Analyse neuerer – und manchmal auch älterer – Quellen verbirgt sich darin auch weiteres Potenzial für die Applikationen derjenigen Richtungen von theoretischer Forschung, die in der traditionellen mitteleuropäischen frühgeschichtlichen Archäologie, im Unterschied zum z. B. angelsächsischen Umfeld, für eine lange Zeit in den Hintergrund gedrängt wurden. Vereinfacht kann man sagen, dass die uns territorial sowie kulturell näher stehende deutsche Forschung, und unter ihrem Einfluss auch die tschechische, polnische oder slowakische Forschung, eine lange Zeit an dem seriös aufgefassten standardmäßigen typologisch-chronologischen Ansatz zu den Grabbefunden festhielt. Theoretische Konstruktionen aus dem Gebiet der sozialen und kulturellen Anthropologie begannen sich hier erst unlängst durchzusetzen. Es bleibt nur zu hoffen, dass die hier präsentierten Materialverbände einmal ebenfalls zum Objekt der Versuche um eine tiefere und synkretische Applikation verschiedener theoretischer Modelle werden, ohne dabei die Qualitäten der traditionellen archäologischen Methoden irgendwie zu beeinträchtigen.

Die meisten der hier publizierten Texte sind in der VII. Protohistorischen Konferenz, die von Angestellten des Archäologischen Instituts der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik Brno im Oktober 2011 in Brno veranstaltet wurde, vorgetragen und in einem breiten Forscherkreis diskutiert worden. Die Konferenz sowie die Vorbereitung dieser Publikation wurden von der Grantagentur der Tschechischen Republik unterstützt und gehören zum Projekt „Germanische Population an der Schwelle der späten römischen Kaiserzeit: der geschichtliche, Siedlungs- und sozial-ökonomische Kontext am Beispiel der Mikroregion von Pasohlávky" (Projekt Nr. 404/09/1054). Es ist mir eine angenehme Pflicht, allen, die sich an der Veranstaltung der Konferenz beteiligt haben, noch einmal zu danken. Besonders möchte ich mich bei Mgr. Pavla Růžičková bedanken, und zwar sowohl für die wichtigste organisatorische Arbeit an der Konferenz als auch für technische Redaktion dieser Publikation. Vor allem möchte ich aber meinen Dank an alle aktiven Konferenzteilnehmer und Autoren der hier publizierten Texte aussprechen, für ihren fachlichen Beitrag und ihre Geduld.

Brno, 2014 Balázs Komoróczy

B. KOMORÓCZY (ED.)
SOCIÁLNÍ DIFERENCIACE BARBARSKÝCH KOMUNIT
VE SVĚTLE NOVÝCH HROBOVÝCH, SÍDLIŠTNÍCH A SBĚROVÝCH NÁLEZŮ (ARCHEOLOGIE BARBARŮ 2011)
SPISY ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU AV ČR BRNO 44, BRNO 2014, 407–418

PŘEDBĚŽNÁ ZPRÁVA O TERÉNNÍM VÝZKUMU POHŘEBIŠTĚ Z MLADŠÍ DOBY STĚHOVÁNÍ NÁRODŮ V POLYKULTURNÍ LOKALITĚ HOSTIVICE-PALOUKY, OKR. PRAHA-ZÁPAD

DAVID DANĚČEK – KAMIL SMÍŠEK – RASTISLAV KORENÝ

1. ÚVOD[1]

Velkoplošné záchranné předstihové výzkumy, realizované v Hostivici zejména v souvislosti s výstavbou hal logistického centra Tulipán Park, provádí Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy od roku 2001. Prozkoumáno bylo za tu dobu několik desítek hektarů ploch. Vedoucími výzkumů dílčích ploch byli postupně či společně: I. Pleinerová, P. Sankot, I. Vojtěchovská, J. Košta, J. Klementová, D. Daněček a K. Smíšek (stručné souhrny těchto výzkumů viz Středočeský vlastivědný sborník, Roztoky, 2002 a dále). Investorem výstavby byla developerská společnost GRONT ČR, s. r. o.

Záchranný výzkum se v polovině roku 2008 přesunul z prostoru mezi Karlovarskou silnicí a železniční tratí do míst nad touto tratí. V období od zimy 2008 až do jara 2010 byl terénní výzkum přerušen z důvodu dopadu ekonomické krize na aktivity investora. Na ploše o rozloze dosahující 7 ha se nacházely ojedinělé sídlištní situace z období neolitu, eneolitu a raného středověku. Hojně byly naopak zastoupeny sídlištní objekty z mladší až pozdní doby bronzové a starší doby železné. Překvapivý objev představuje odkryv části zaniklé vrcholně středověké vsi anebo dvora, v níž bylo vedle několika stavení a hospodářských objektů doloženo kruhové tvrziště s kamennou hradbou umístěnou na vnitřní hraně dna příkopu. Nedaleko se nacházela více než sedm metrů hluboká studna. Přibližně čtvercový prostor vsi/dvora byl po celém obvodu ohrazen hrotitým příkopem, z jižní strany dokonce zdvojeným. Existence fortifikace se snad odráží v historickém pojmenování zaniklé vsi Hradištko (k lokalitě *Mottl 1875*, 330–333), s níž jsme původně tento nález ztotožnili (*Daněček – Smíšek 2011*, 170–172), avšak v Hostivici kromě ní existovalo přibližně pět svobodných dvorů, z nichž nejméně tři disponovaly tvrzí, tzv. Nový dvůr (*Holec a kol. 1988*, 127, 129).

Pohřební památky na ploše výzkumu byly rovněž značně početné. Na ojedinělé hroby či skupinky hrobů kultury se šňůrovou keramikou, zvoncovitými poháry, únětické, knovízské a z mladší doby římské, navazují v mladších obdobích poměrně rozsáhlé nekropole. Nejstarší z nich představuje se svými nejméně 92 prozkoumanými hroby zatím druhé největší kompletně odkryté pohřebiště, po nedaleké lokalitě v Praze-Zličíně (*Jiřík – Vávra 2008*, 517–530; *Vávra – Jiřík – Kubálek – Kuchařík 2007*, 565–577), z doby stěhování národů v Čechách, a zároveň dosud největší české prozkoumané pohřebiště stupně E. Do průběhu 10. století, s možným přesahem do století následujícího, je datováno raně středověké pohřebiště se 150 hroby. Nejmladší je raně novověké pohřebiště, se 74 hroby a 89 pochovanými jedinci (*Průchová – Chroustovský – Daněček – Mudra v tisku*), umístěné jistě ne náhodně uvnitř ohrazeného prostoru zmíněné zaniklé středověké vsi anebo dvora (*Daněček – Smíšek 2011*, 170–172).

2. LOKALIZACE A PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

Přibližně lichoběžníková plocha výzkumu se nachází na ppč. 1153/12 v k. ú. Hostivice, okr. Praha-západ, východně od města za místním hřbitovem. Na jihu je vymezena železniční tratí Praha–Kladno, na západě polem vedle hřbitova, na severu místní komunikací vycházející z ulice Nádražní a směřující dále k přemostění rychlostní komunikace R6, E48 a na východě hranicí s k. ú. Praha-Ruzyně. Poloha výzkumu je orientačně definována souřadnicemi v systému S-JTSK: y1 753599.12, x1 1042153.64; y2 753500.82, x2 1041939.52; y3 753272.22, x3 1041941.8; y4 753294.32, x4 1042253.46.

V roce 2008 byly rovněž skryty a dozorovány plochy, situované kolem rychlostní komunikace R6, mezi ulicí Nádražní s navazující místní komunikací a oplocením areálu mezinárodního letiště Praha-Ruzyně (Letiště Václava Havla Praha), které byly z archeologického hlediska negativní.

Zkoumaná plocha zabírá přibližně střední část k jihu orientovaného svahu údolí Litovického potoka, jehož koryto se nachází ve vzdálenosti 400 m od pohřebiště jižním směrem. Nadmořská výška lokality

[1] Tento příspěvek autoři věnují PhDr. Ivaně Pleinerové, CSc. a PhDr. Pavlu Sankotovi, kteří se o záchranu a dokumentaci zanikajících archeologických památek v Hostivici zasloužili největší měrou.

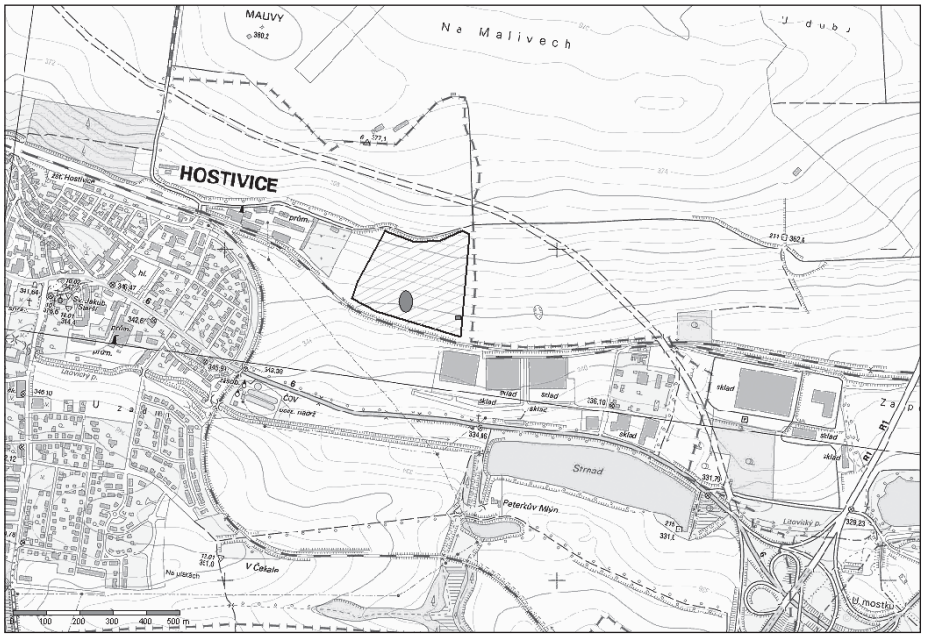

Obr. 1. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Lokalizace pohřebiště a osamoceného pohřbu z mladší doby stěhování národů na ploše výzkumu

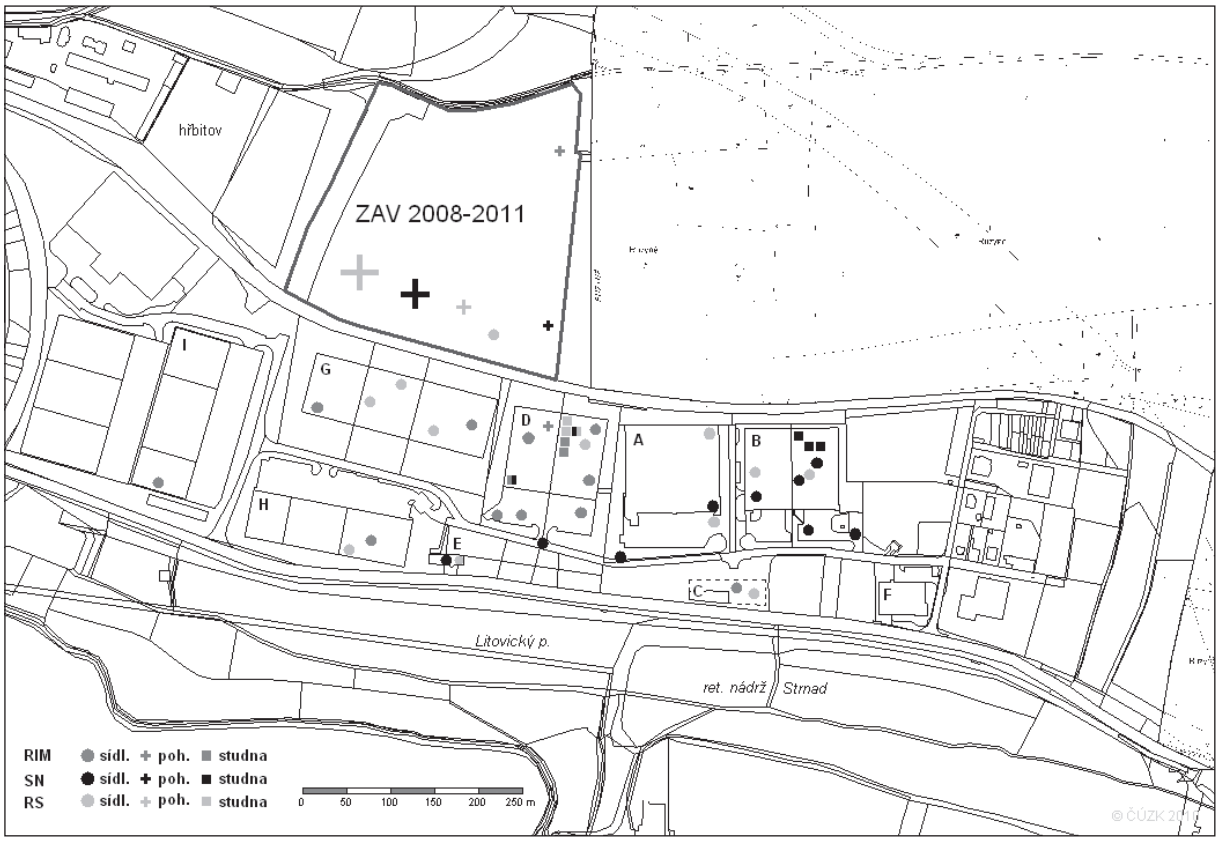

Obr. 2. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Plán lokality s orientačním vynesením polohy významných nálezových situací z období starší doby římské až raného středověku (sestavil D. Daněček)

se pohybuje v rozmezí 348 až 363 m, pohřebiště se rozkládá kolem vrstevnice 350 m n. m. (*Obr. 1*).

Skalní podklad v místě pohřebního areálu tvoří mořské sedimenty české křídové pánve zastoupené korycanskými vrstvami (stratigrafické oddělení svrchní křída, stratigrafický stupeň cenoman). Křídové uloženiny jsou zde reprezentovány nepříliš zpevněnými, částečně jílovitými křemennými pískovci převážně středního zrna, s kolísavým podílem poloh jemnější a hrubší frakce. V souvrství lze pozorovat typické deskovité diagonální zvrstvení. Hrobové jámy byly vyhloubeny do dobře rozpojitelných navětralých partií pískovců či do skalního eluvia, které bývají často prostoupeny nepravidelnými rezavými vrstvičkami a vrstvami vysrážených hydroxidů železa. V místech feritizovaných poloh jsou zvětraliny pískovců částečně

zpevněné. Navětralé pískovce a jejich eluvium někde překrývají nepravidelné polohy svahovin ve formě písčitých a prachovitých hlín. V proměnlivých mocnostech je bylo možné sledovat v horních částech stěn některých hrobů (výňatek z připravovaného posudku J. Zavřela). Půdní pokryv tvoří v lokalitě hnědá půda.

3. STRUČNÝ PŘEHLED OSÍDLENÍ LOKALITY HOSTIVICE-PALOUKY V PRVNÍM TISÍCILETÍ

V létě roku 2011 prozkoumané pohřebiště z mladší doby stěhování národů lze, díky dřívějším odkryvům mnohahektarových ploch (celkem cca 23,5 ha) v lokalitě Hostivice-Palouky, rámcově zasadit do širších souvislostí vývoje osídlení této polohy kolem změny letopočtu a v prvním tisíciletí naší éry. Východiskem jsou především nálezové zprávy k jednotlivým plochám, uložené v archivu nálezových zpráv Středočeského muzea v Roztokách a v archívu Archeologického ústavu v Praze, a dále krátké zprávy uveřejněné ve Středočeském vlastivědném sborníku. Zatím spíše výjimečně byly vybrané situace či materiál z uvedeného období podrobněji publikovány jinde (*Pleiner 2005*, 385–400; *Pleinerová 2005*, 105–126; *2007*, 126–134; *Sankot – Theune v tisku*). Pro názornost jsou vybrané výzkumné plochy, s orientačně vynesenými důležitými nálezovými situacemi, označeny v plánu lokality velkými písmeny A–I (*Obr. 2*). Čísla objektů jsou uváděna pouze pro období stěhování národů.

Plocha A (2,78 ha): výzkum I. Pleinerové z roku 2001 na stavbě logistické haly a doprovodných staveb firmy Maersk. Tři poměrně rozsáhlé sídlištní objekty č. 290, 834 a 836 z doby stěhování národů. Dva sídlištní objekty jsou datovány na přelom 8. a 9. století (*Pleinerová 2002*).

Plocha B (1,7 ha): výzkum I. Pleinerové, P. Sankota a I. Vojtěchovské z roku 2002 na stavbě logistické haly firmy Coman – Sonda V a parkovacích ploch – Sonda VI a VII. Pět polozemnic a dvě sídlištní jámy z přelomu pozdní doby laténské a časné doby římské. Osm sídlištních objektů a dvě polozemnice z časné doby římské – horizont plaňanských pohárů. Nejméně 11 sídlištních objektů z doby stěhování národů, z toho jedna polozemnice č. 2270, tři studny č. 1815, 1844 a 1845, studna (?) č. 2032, dále několik jam č. 1901, 2109, 2208, 2209 a kamenných struktur č. 1962, 1985 a 1986 s možným vztahem k objektu Q. Tři jámy a dvě polozemnice datovány do slovanského období – pražský typ a 8. století (*Pleinerová 2003a*, 167–168; *2005*, 105–126; *2007*, 126–134; *Pleinerová – Sankot – Vojtěchovská 2004*).

Plocha C (0,17 ha): výzkum P. Sankota z roku 2003 na nerealizované stavbě parkoviště pro kamiony – Sonda IX. Tři sídlištní jámy a polozemnice ze starší doby římské. Jeden sídlištní objekt datován do doby hradištní (*Sankot – Košta 2004a*).

Plocha D + E (2 ha): výzkum P. Sankota z roku 2003 na stavbě logistické haly v areálu Tulipán Park – Sonda X a příjezdové komunikace včetně retenční nádrže – Sonda XI. Četné sídlištní objekty ze starší a zejména mladší doby římské, tři domy s šestikůlovou konstrukcí, železářské pece s předpecními jámami, pražnice na železnou rudu, hliníky a dvě studny. Z mladší doby římské pochází rovněž bohatý ženský pohřeb inhumací, uložený v dlabané rakvi pod kamenným závalem, obsahující mimo jiné tři keramické nádoby, náhrdelník z jantarových a skleněných korálků, dvě stříbrné pozlacené štítkové spony, bronzovou jehlici, kostěný hřeben, dvě dřevěná vřetena, náramek ze slonoviny, přeslen, jehlu či železný nožík. Do doby stěhování národů může spadat na základě radiokarbonového datování studna č. 2532 a na základě keramických nálezů snad i studna/cisterna č. 2376. Na ploše Sondy XI se nacházela polozemnice č. 2450 a jáma č. 2365. Slovanské sídlištní objekty, datované do starší až střední doby hradištní, představují tři jámy, tři polozemnice a dvě studny převážně situované na ploše Sondy X (*Sankot – Košta 2004b*; *Sankot – Pleinerová – Košta 2004*, 132; *Sankot – Theune v tisku*).

Plocha F (0,25 ha): výzkum I. Pleinerové z roku 2003 na stavbě budovy firmy Axis. Z 22 odkrytých objektů laténské kultury vykázaly dvě polozemnice a jedna jáma přítomnost zlomků keramiky horizontu plaňanských pohárů (*Pleinerová 2003b*).

Plocha G (4,16 ha): výzkum P. Sankota a J. Košty z roku 2003 na stavbě logistické haly v areálu Tulipán Park – Sonda XII a XIII. Velká polozemnice se smíšeným pozdně laténským a časně římským materiálem, např. spona s očky, tři jehlice (mj. jastorfská) či zlomek skleněného náramku. Dále chata šestikůlové konstrukce z doby římské. Minimálně osm sídlištních objektů, někdy výrazně obdélného půdorysu, je datováno do střední doby hradištní (*Sankot – Košta 2004c*; *Sankot – Pleinerová – Košta 2004*, 132).

Plocha H (1 ha): výzkum J. Klementové z roku 2007 na stavbě logistické haly v areálu Tulipán Park – Sonda IX. Výrobní objekty ze starší doby římské zastupuje několik pecí, předpecní jámy a snad pražnice na železnou rudu. Do střední doby hradištní náleží zahloubená dílna s hliněnou pecí a několik ojedinělých sídlištních objektů (*Daněček – Klementová 2008*, 105).

Plocha I (2 ha): Výzkum J. Klementové z roku 2007 a 2008 na stavbě logistické haly v areálu Tulipán Park – Sonda V. Na jižním okraji plochy zjištěny dvě železářské pece ze starší doby římské (*Daněček – Klementová 2008*, 105).

Z výše uvedeného přehledu, generalizovaného v přiloženém plánu lokality (*Obr. 2*), lze odvodit určité významné vývojové tendence v rámci rozsáhlého sídelního areálu, situovaného na levém břehu Litovického potoka, který je prakticky totožný s dnešním rozsahem polohy Hostivice-Palouky. Jedná se o areál s vysokou mírou stability osídlení od období kultury s lineární keramikou až do střední doby hradištní, vzácně dosáhla diskontinuita osídlení délky trvání celé

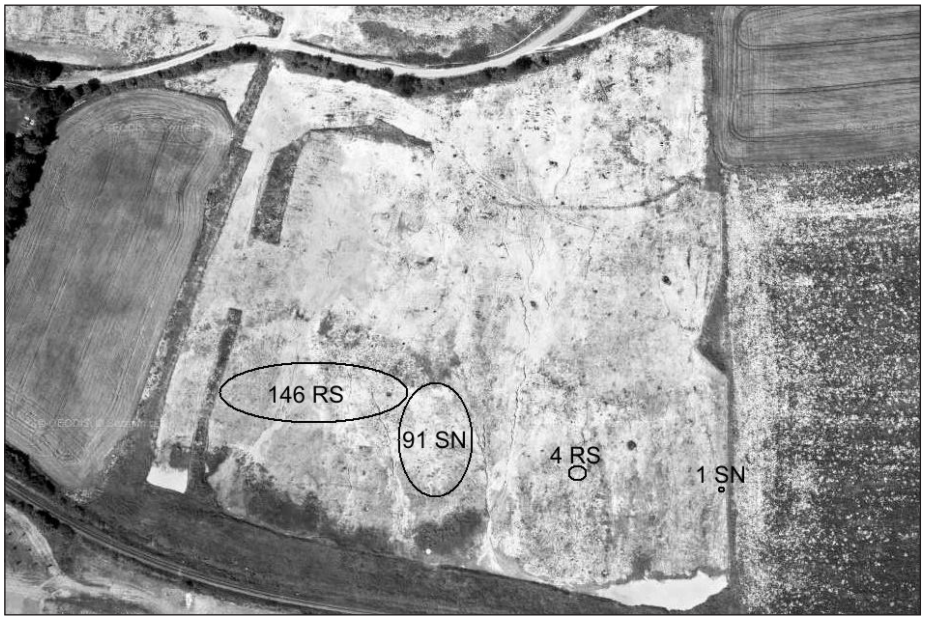

Obr. 3. Palouky, okr. Praha-západ. Kolmý letecký snímek plochy výzkumu s lokalizací merovejských (SN) a raně středověkých (RS) hrobů (foto GEODIS 2009)

jedné archeologické kultury (badenská kultura).

Osídlení časné doby římské, koncentrované na blízkých plochách B a F ve východní části areálu, navázalo plynule na intenzivní pozdně laténské osídlení – obytný areál zůstal prakticky na stejném místě. Menší sídlištní jednotka se nacházela také na ploše G.

Ve starší době římské se obytný a výrobní areál posunul o zhruba 200 m směrem k západu do míst plochy D, menší usedlost byla zjištěna rovněž na ploše C. Výrobní objekty, reprezentované zejména železářskými pecemi, se ojediněle vyskytly i v jižní části ploch H a I, tedy v určitém odstupu od JZ okraje kumulace sídlištních objektů. Do doby římské spadají radiokarbonovým datováním i některé z 25 železářských (redukčních) pecí zjištěných při západním okraji mlado-pozdně laténského sídliště na ploše B (*Pleiner 2005*, 394, 396). Je-li jejich datování správné, pak byly situovány na východní periferii germánského sídliště.

Obytný areál mladší doby římské opět zaujal prostor plochy D, a zřejmě i části sousední plochy G, v jeho severní části byly vyhloubeny minimálně dvě studny, z nichž jedna představuje dokonce superpozici více studen. Při severním okraji se rovněž nacházel výše popsaný bohatý ženský pohřeb. Není jistě bez zajímavosti, že o více jak 300 m dále na sever byl na podzim roku 2010 zdokumentován další osamocený pohřeb, uložený hlavou k severu. Obsahoval výbavu v podobě dvou keramických nádob – za hlavou a u kolen, bronzové spony, z níž zbylo pouze vinutí, kostěného trojdílného hřebenu s vysokou oblou rukojetí zdobenou několikanásobnou soustřednou kružnicí, a náhrdelníku tvořeného bronzovým sekerovitým závěskem, jantarovým závěskem, tmavozelenou skleněnou perlou se žlutou vlnicí, dvěma čirými šikmo žebrovanými korály, 13 modrými prstencovitými korálky, omletým modrým fasetovaným korálem, bílým korálem s černými skvrnami a dalšími rozpadlými korály. Další dvě tmavozelené perly – se třemi bílými pupky a se třemi modrobílými očky – se našly poblíž hřebene u levého předloktí (*Daněček – Smíšek 2011*, 170–172).

Koncentrace sídlištních objektů a tří studen na ploše B a v jejím bezprostředním okolí dává tušit polohu jádra obytného areálu z doby stěhování národů, které snad dosahovalo až k východnímu okraji plochy A. Další jednotlivé objekty jsou roztroušeny jižně od plochy D, na níž se nacházejí dvě studny s širším časovým určením, které souvislost s dobou stěhování národů apriori nevylučuje. Chronologický ani prostorový vztah těchto objektů k jádru osídlení na ploše B není zatím zřejmý, v zásadě může jít i o samostatné sídelní jednotky. Podrobný rozbor nálezů ze studní na ploše B, jakož i výsledky jejich přírodovědného datování, vedou I. Pleinerovou k dataci sídliště do průběhu 1. poloviny 6. století (*Pleinerová 2005*, 114). Materiál ze sídlištních objektů sice nebyl podrobněji analyzován, lze však oprávněně předpokládat jejich současnost s dobou užívání postupně zakládaných studen, která byla na základě dendrologických dat stanovena na přibližně 40 let (*Pleinerová 2005*, 121). V létě roku 2011 bylo 100 m severně od plochy G prozkoumáno D. Daněčkem a K. Smíškem referované pohřebiště s nejméně 91 hroby, které je rovněž datováno do průběhu 1. poloviny 6. století. Další hrob byl zjištěn při východní hraně skrývky, 100 m severně od plochy D (*Obr. 2 a 3*).

Slovanské osídlení, počínaje pražským typem, znovu zaujímá plochu B, odkud pocházejí i situace datované do 8. století. Do starší a střední doby hradištní se řadí sídlištní a výrobní objekty rozptýlené prakticky na všech plochách, s výjimkou okrajových ploch F a I. Nejvíce jich bylo soustředěno na ploše D, kde se nacházejí při severním okraji dvě studny, a pak na sousední ploše G. Přesto má slovanské osídlení spíše charakter jednotlivých rozptýlených usedlostí. V jihovýchodní části plochy výzkumu z let 2008–2011 se slovanská keramika vyskytla vzácně ve svrchních partiích některých pravěkých hliníků či terénních depresí. V jihozápadní části této plochy se rozprostíralo, mezi okrajem skrývky a prostorem pohřebiště z období

stěhování národů, raně středověké pohřebiště se 146 hroby, datované nálezy do průběhu 10. století a zřejmě i století následujícího. Přibližně 110 m východním směrem od okraje tohoto pohřebiště byla zjištěna ještě menší skupinka čítající čtyři hroby, které lze označit za bojovnické (*Obr. 3*).

4. METODIKA TERÉNNÍHO VÝZKUMU

Po dokončení plošné skrývky ornice na podzim roku 2008 bylo zjevné, že se ve spodní části plochy, na mírné terénní vlně vymodelované erozí svahu, nachází rozsáhlé řadové pohřebiště s hrobovými jámami orientovanými ve směru V–Z, z nichž část nesla jasné doklady vykrádacích šachet. Teprve exkavace těchto situací – zahájená v daném prostoru s ohledem na priority investora až v létě roku 2011 – ukázala, že se jedná ve skutečnosti o dva prostorově navazující pohřební areály z různých období.

Před zahájením odkryvu jednotlivých hrobových jam byl povrch celého pohřebiště dvakrát ručně začištěn, poprvé v roce 2008, podruhé na jaře roku 2011, čímž došlo ke snížení úrovně původní strojové skrývky o několik centimetrů. V období mezi tím byla plocha volně vystavena působení povětrnostních jevů. V některých partiích pohřebiště došlo k akumulaci svahovin, v jiných naopak k odnosu povrchové vrstvy, navíc zde vznikly výrazné erozní rýhy (viz *Obr. 4*) a opakovaně docházelo k promrznutí výplně hrobových jam. S ohledem na hloubku hrobů však nebyl negativní dopad na většinu zkoumaných pohřbů příliš významný.

Po začištění povrchu hrobové jámy byla pořízena prvotní fotografická dokumentace a jáma rozměřena pro exkavaci. Příčný řez hrobovou jámou byl zvolen poblíž středu tak, aby jím byla postižena alespoň z části vykrádací šachta a zároveň zachyceny očekávané, avšak šachtou neporušené doklady rakve. Jako první byla vybírána východní část výplně hrobové jámy, buď na úroveň pohřbu, či nesporných známek rakve, v ostatních případech až na samé dno. Po dokumentaci řezu byla na stejnou úroveň postupně snížena zbývající část výplně hrobu. Dále byl půdorysně zdokumentován horizont rakve a následně vypreparován její obsah, který prošel komplexní dokumentací včetně nivelace za účasti terénního antropologa, jenž kosterní materiál vyzvedl po předchozím odebrání půdních či kosterních vzorků na další analýzy. Na stěnách jam bylo často nutné během exkavace ponechat nepatrnou vrstvu hlinité výplně hrobu, aby na nezbytnou dobu zajistila nestabilní písčité podloží. Tato vrstva byla po vyzvednutí pohřbu a nálezů sejmuta, aby pozornosti neunikl případný výklenek ve stěně. Na závěr byla doplněna kresebná dokumentace jámy o její skutečné rozměry a výsledný tvar.

Nálezy z výplně hrobové jámy byly oddělovány od nálezů z výplně vykrádací šachty, která byla navíc kompletně odebrána na plavení, stejně jako veškerá zemina získaná preparováním prostoru rakve. Větší část výplní byla proplavena na místě ještě během

Obr. 4. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Letecký snímek z nízko letícího modelu dokumentuje vztah obou pohřebišť, merovejské se nachází ve spodní části snímku (foto T. Kočí, 29. listopadu 2011)

Obr. 5. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Komorový hrob H1909 (foto O. Tomek)

terénní části výzkumu, přesto však zbývá ještě asi 1,5 t materiálu k plavení. Po celou dobu exkavace byl používán detektor kovů o vysoké frekvenci (18 kHz). Křehké předměty byly vyzvedávány v blocích zeminy, zabalené v potravinářské fólii, nebo ve zpevňujícím polyuretanovém lůžku.

5. TERÉNNÍ POZOROVÁNÍ

Výplň slovanských hrobových jam se příliš nelišila barvou ani složením od okolního podloží a tak se většinu hrobů podařilo identifikovat až díky působení změn klimatu v delším časovém odstupu od provedení skrývky. Hroby byly uspořádány do mnoha nepravidelných řad s přibližně S–J orientací, přičemž uskupení hrobů mělo jako celek orientaci výrazně protáhlou ve směru V–Z. Naproti tomu výplň hrobů z doby stěhování národů měla podstatně tmavší zbarvení, alespoň ve svrchních partiích, které obsahovaly vyšší podíl šedohnědé hlinité zeminy. Vykrádací šachty měly zbarvení ještě tmavší, většinou černohnědé. Hroby byly uspořádány do zhruba osmi pravidelných těsně svázaných řad S–J orientace, stejnou orientaci mělo i pohřebiště jako celek. Dobře je to patrné z leteckého snímku (*Obr. 4*), který zároveň dokládá, že se přibližná V–Z orientace hrobových jam z obou období navzájem liší o několik stupňů (upřesněno bude až po digitalizování terénní dokumentace a vyhotovení celkového plánu během zpracování výzkumu). Při okrajích pohřebiště bylo zjištěno nemnoho hrobů, které nenavazovaly na žádnou z řad. Osamocený hrob byl prozkoumán u východní hrany skryté plochy, přibližně 130 m východním směrem od okraje pohřebiště.

Pouze u hrobů z doby stěhování národů byla v několika případech konstatována částečná superpozice anebo těsný dotyk dvou hrobových jam. Ve třech případech se jámy porušily terminálními stěnami, ve stejném počtu případů byla mírně narušena delší stěna starší hrobové jámy.

Mnohem výraznější a zásadnější narušení hrobů představují vykrádací šachty. Byly patrné u většiny hrobů, a to zejména v jejich střední části. Směřovaly tedy, mnohdy i šikmo, do prostoru trupu a pasu, kde se zřejmě nacházely nejcennější předměty z hrobové výbavy. Poměrně často byl následně „prohrabán" prostor celé rakve. V méně případech byla šachta vedena do západní části hrobu, spíše na krk a ramena, než na hlavu. Rozměry kruhových či oválných šachet v drtivé většině případů nepřesahovaly šířku hrobových jam a tak nedeformovaly výrazně jejich tvar. Příčné řezy dobře dokumentují, že šachty měly podobu obráceného kužele čili trychtýře, nebo měly v řezu tvar písmene Y. Za nevyloupené v tuto chvíli považujeme pouze 2–3 hroby, ačkoli vykrádací šachty nebyly pozorovány u více hrobů.

Tvar hrobových jam byl podlouhlý, výrazně obdélný s lehce zaoblenými rohy. Délka jam nejčastěji dosahovala hodnot 2,0–2,4 m, šířka 0,8–1,6 m. Hloubka se pohybovala v širokém rozmezí od 0,15 do 1,90 m od úrovně skrývky nadloží, jehož mocnost v prostoru pohřebiště činila 0,3–0,35 m. Na dně jámy spočívala ve většině případů úzká rakev. Doklady její přítomnosti měly rozmanitý charakter v podobě jinak zabarvené a konzistentní zeminy uvnitř a vně nedochované rakve, nebo černé uhlíkaté i jinak zabarvené několik centimetrů silné vrstvy představující kontury rakve, ojediněle dochovaných zbytků dřeva, a také podle tafonomického posouzení kosterních pozůstatků, zejména jejich polohové transformace. Rakve na základě pozorování dochovaných stop v terénu tvořily jak dlabané kmeny, tak zřejmě i schránky sestavené z dřevěných fošen. Zapouštění rakví do dna hrobové jámy, čímž by vznikly podél stěn jakési obvodové římsy, o nichž hovoří například autoři výzkumu v Praze-Zličíně (*Vávra – Jiřík – Kubálek – Kuchařík 2007*, 567), nebylo v Hostivici potvrzeno. Podobné lavice se v průběhu exkavace – po vybrání rakve – sice utvářely, šlo ale

prokazatelně o zbytky spodní části výplně hrobové jámy mezi jejími stěnami, plochým dnem a boky rakve.

Specifickou úpravu hrobové jámy představovalo v jednom případě doložené obložení delších stěn u dna několika kamennými plotnami postavenými na stojato. Tři hrobové jámy větších rozměrů nesly stopy po vnitřní dřevěné konstrukci. Ve dvou případech šlo prokazatelně o komoru, jejíž strop ve výši zhruba metr nad dnem nesly dva horizontální trámy anebo kmeny zapuštěné do výklenků v kratších stěnách, případně rozích (*Obr. 5*). Další hrobová jáma měla na dně v rozích jamky pro ukotvení vertikálních až mírně šikmých podpěr, které byly částečně zapuštěny do stěn. Protože tyto kapsy nevedly až k povrchu, ale končily opět přibližně metr nad dnem jámy, nelze ani v tomto případě uvažovat o konstrukci tzv. domu mrtvého, ale pouze o duté pohřební komoře pod úrovní terénu (srv. přehled *Korený 2010*).

Hrobové výklenky, zjištěné v hojném počtu na blízkém pohřebišti v Praze-Zličíně, do nichž bývaly vkládány keramické a skleněné nádoby, nebyly v Hostivici i přes značný počet odkrytých hrobů doloženy. Proti zdánlivé chronologické výlučnosti tohoto jevu však svědčí starší nálezy výklenků v hrobu 54/L v Záluží, v hrobu 3 v Mochově a v hrobu 2 v Kněžívce, které jsou datovány do konce 5. až počátku 6. století (*Svoboda 1965*, obr. 54; *Zeman 1958*, obr. 30; *Urbanová – Kostka – Korený 2010*, 370).

6. POHŘEBNÍ RITUS

Pohřební ritus byl v rámci pohřebiště dosti jednotný. V hrobové jámě byl pohřben vždy pouze jeden jedinec. Pokud skrovné pozůstatky připustily nějaká pozorování – kosterní materiál se až na výjimky dochoval ve velmi špatném stavu, nadto původní uložení těl bylo v nestejném rozsahu poznamenáno zásahy vykradačů, k nimž docházelo v různém stupni rozkladu – byla těla do hrobů ukládána v tradiční poloze na zádech s hlavou k západu a rukama převážně podél trupu. Další pozorování a předběžné závěry jsou součástí příspěvku antropologa P. Kubálka v tomto svazku, jenž byl ke spolupráci přizván při zahájení terénní fáze výzkumu z důvodu jeho zkušeností s odkryvem a zpracováním antropologického materiálu z pohřebiště v Praze-Zličíně, tedy lokality podobného rázu a rozsahu. Nabízí se tak možnost budoucího antropologického srovnání populací z těchto dvou blízkých pohřebišť, vzdálených od sebe jen 2,4 km.

7. HROBOVÉ NÁLEZY

S ohledem na důvodně předpokládanou výraznou sociální stratifikaci germánské společnosti i v jejím závěrečném období, můžeme jen litovat, že výzkum v Hostivici zachytil již jen torza pohřebních výbav, která unikla pozornosti vykradačů náhodou, nebo pro ně neměla většího významu. Je tak těžké bezpečně doložit, které z hrobů patřily skutečně významným jedincům a naopak, pokud bylo vykradení hrobu důkladné. Hrobový inventář se nalézal jak uvnitř rakví, tak i v jejich bezprostředním okolí.

Mezi lupiči opomíjené předměty patří zejména keramické nádoby, které byly zjištěny ve 29 hrobech, tedy přibližně v každém třetím hrobu na pohřebišti. Jedna nádoba byla uložena ve 22 hrobech, dvě nádoby ve čtyřech a tři nádoby ve třech hrobech. Celý soubor nádob z pohřebiště tedy čítá 39 nádob. Rozložení nádob v rámci hrobu je značně vyrovnané. Nejčastější uložení nádob je přímo za hlavou (11), poblíž pravého ramene či paže (7), u pravého lýtka či chodidla (7), u levého lýtka či chodidla (7) a dále poblíž levého ramene či paže (6). Jedna miniaturní nádobka pochází z prostoru mezi klínem a koleny. Až na výjimky stály nádoby bokem rakve na vrstvě výplně hrobové jámy zhruba v úrovni, ve které se začaly objevovat pozůstatky rakve anebo pohřbu. V dalších případech byla nádoba uložena na rakev, respektive na její víko. Jiná umístění, výrazně výše nad pohřbem nebo mezi ostatky v rakvi, souvisí nejspíše s postdepozičními procesy a vykrádáním hrobů.

Početně největší kategorii nálezů tvoří skleněné korále nejrůznějších barev, tvarů a velikostí, které byly nalézány roztroušené v okolí lebky, u krku a zejména v prostoru hrudi; náhrdelník in-situ se nepodařilo zachytit žádný. Celkový počet bude znám až po dokončení plavení výplní rakví a vykrádacích šachet, zatím jich je kolem 250. Další korále či perly vyrobené ze skla, jantaru, bílé horniny, ale i hliněné přesleny, byly nalézány v okolí pasu, případně u kolen. Zřejmě byly součástí váčků či řemínků připevněných k opasku. Přesleny byly zjištěny i na jiných místech, často v rozích hrobových jam či rakví.

Obr. 6. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Lahvovitá nádoba z hrobu H1937 (foto A. Hůlka)

Obr. 7. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Zlatý ledvinovitý závěsek zdobený technikou cloisonné z hrobu H1980 (foto A. Hůlka)

Obr. 8. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Skleněná perla z hrobu H1937 (foto O. Tomek)

Obr. 9. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Ukázka skleněných korálků z různých hrobů (foto A. Hůlka)

Kompletně i torzovitě dochované spony, kterých je nejméně 20, byly v některých případech zachyceny v poloze vypovídající o způsobu odívání. Menší spony esovité a ptačí, spínající svrchní oděv nebo plášť, byly zjištěny zejména u jednoho z ramen a na hrudi. Většími sponami, s patkami směřujícími šikmo vzhůru k předloktí, které se nacházely v klíně nebo při boku, byl sepnut patrně rozparek suknice anebo byly připevněny k závěsu opasku. Umístění spon tak koresponduje s popisy a kresebnými rekonstrukcemi oděvů předmětné doby (např. *Martin 1991*).

Rozložení bojovnické výbavy rovněž odpovídá plně zvyklostem daného období. Hroty kopí byly nejčastěji objeveny za hlavou podél jedné z delších stěn jámy, výrazně méně často u nohy. Jediný v rámci pohřebiště registrovaný štít byl opřen o stěnu hrobové jámy u levé ruky, sax byl zavěšen – podle nalezené přezky – u levého boku.

Předměty vyzvednuté v blocích zeminy byly společně s ostatními hrobovými nálezy převáženy v průběhu výzkumu neprodleně na konzervátorské oddělení Středočeského muzea v Roztokách u Prahy. Tam byly po převzetí ihned roztříděny na základě materiálu, způsobu zabalení a dalších kritérií, kvůli odpovídajícímu dočasnému uložení, než bude zahájena jejich konzervace a restaurace. Jde především o snahu zabránit vzniku plísní či rychlému vyschnutí předmětů z organických materiálů. V současné době probíhá konzervace kostěných předmětů, keramických nádob, skleněných a jantarových korálků. Kovové artefakty, často ještě v blocích zeminy, jsou postupně rentgenovány a jejich konzervace byla zahájena v průběhu roku 2012. V následujícím textu proto můžeme zatím pouze rámcově komentovat některé kategorie nalezených předmětů:

Keramika: Zatím byla rekonstruována zhruba polovina všech nádob. Tvary i výzdobou zcela zapadají do dosud známé hrnčířské produkce zejména z merovejských hrobů ve středních Čechách (např. Jiřice, Lužec nad Vltavou, Kněžívka, Praha-Dejvice, Záluží, Mochov, Klučov, Cerhenice). Vesměs se jedná o v ruce robené zboží. Nádoby točené na rychle rotujícím kruhu až na jednu výjimku v souboru scházejí. Obdoby jedné z nádob lze dokonce hledat až v severním Německu (*Obr. 6*). Výzdoba se omezuje na obvyklé šikmé žlábky, svazky rýh, kruhové kolky a trojúhelníkové vpichy (tzv. Keilstich).

Šperky: Protože spony nebyly zatím konzervovány, lze jen orientačně říci, že zastoupena je spona s pravoúhlou záhlavní destičkou, spony klešťovité, esovité, ptačí a zlomky dalších, v tuto chvíli vesměs neurčitelných typů spon. Klešťovité spony a spona s pravoúhlou záhlavní destičkou zastupují tvary, které se objevují již v průběhu druhé poloviny 5. století, podobně tak i většina typů o něco mladších esovitých spon (např. typ Naumburg; srv. *Bemmann 2008*). Spona s ptačími hlavičkami patří pravděpodobně typu München-Perlach z konce 5. až první třetiny 6. století (*Bemmann 2008*). Z ptačích spon je zvláště pozoruhodná mladší, zdobená ve zvěrném stylu. Obdobná spona, jíž je přisuzován franský původ, pochází z pouze 7 km vzdálených Zbuzan, liší se však technikou výzdoby (*Svoboda 1972*).

Výjimečným šperkem z hlediska materiálu, tj. nikoliv z hlediska jeho provedení, je zlatý ledvinovitý závěsek s ouškem, zdobený technikou cloisonné, respektive přihrádkovou inkrustací s almandiny (*Obr. 7*). V Čechách se jedná v pořadí už o třetí šperk

Obr. 10. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Klíč a kruhové kování závěsného pásu (cingulum) z bílého bronzu nalezené v hrobě H2009 (foto O. Tomek)

tohoto typu (starší nálezy: Praha-Šárka, Záluží, hrob 16/XI; *Korený – Janíková 2011*; *Svoboda 1965*, tab. LXXXIX: 2). Mezi závěsky lze počítat i provrtaný střep zlomku terry sigillaty (obdobné hrobové nálezy: Dobroměřice, Lovosice, hrob 1/89; *Halama 2007*, 201, 202, Obr. 3: 1, 11: 8), jantarové a kamenné korále, starší římskou minci, či velkou skleněnou perlu s bílými nitěmi (*Obr. 8*). V ženských hrobech byly rovněž náhrdelníky složené ze skleněných korálů – zelené, černé, modré, žluté anebo vícebarevné, a to různé velikosti a tvaru (*Obr. 9*). Dále se objevil například jednoduchý stříbrný prsten či zdobená bronzová jehlice.

Součástky oděvu a toaletní potřeby: Nejvíce jsou zastoupeny přezky; ze součástek opasků pak zaujme stříbrný hřeb s otvorem, teprve druhý nález tohoto typu v Čechách (Postoloprty-Seník, hrob 15/92; *Blažek 1999*, 124, 125). Z ženského oděvu je pozoruhodné kruhové kování závěsného pásu (cingulum), první svého typu v Čechách (*Obr. 10*); podobně tak i trojlistý závěsek (*Obr. 11*) z dalšího hrobu (k problematice *Urbanová – Kostka – Korený 2010*). Z toaletních potřeb se objevily v počtu osmi kusů jednostranné trojdílné hřebeny, zdobené svazky rýh anebo koncentrickými kroužky (*Obr. 12*).

Klíč: Ze stejného ženského hrobu, jako výše zmíněné cingulum, pochází také klíč (*Obr. 10*); podle provedení výzdoby pocházejí všechny tyto předměty z bílého bronzu od jednoho výrobce. V Čechách jsou klíče známé už z deseti lokalit, vesměs z pohřebišť.

Kování kapsářů: Ve třech hrobech bylo nalezeno po jednom kruhovém plechovém předmětu, ze železa anebo barevného kovu, který připomíná misku vah avšak bez otvorů u okraje pro zavěšení. Podle určitých indicií se může jednat o součást kapsáře. V takových kapsářích či váčcích byly podle všeho, vedle dalších drobností, uloženy i malé soubory štípané kamenné industrie, jež snad plnila funkci křesacích kamenů.

Militária: V mužském hrobu byl nalezen spolu s kopím přibližně 60 cm dlouhý sax, v Čechách jde zřejmě o první nález v merovejských hrobech. Dále bylo zjištěno několik odlišně tvarovaných hrotů kopí, tedy nejběžnějšího typu zbraně té doby. U levé ruky jednoho z mužů se našly pozůstatky štítu opřeného

Obr. 11. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Trojlistý závěsek z bílého bronzu z hrobu H1986 (foto A. Hůlka)

Obr. 12. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Jednostranný kostěný trojdílný hřeben z hrobu H1921 po konzervaci (foto A. Hůlka)

Obr. 13. Hostivice-Palouky, okr. Praha-západ. Štítová puklice se stříbrnými kryty hlavic nýtů v hrobě H2030 (foto O. Tomek)

o stěnu hrobové jámy, nýty upevňující puklici a držadlo byly opatřeny plochými kruhovými stříbrnými kryty (*Obr. 13*).

Starožitnosti: V některých hrobech se objevily předměty, které nelze označit jinak, než jako starožitnosti, vesměs s ochrannou funkcí. Jedná se např. o zlomek terry sigillaty, či starší antickou bronzovou minci ve funkci závěsku, broušené kamenné sekery, nádobu kultury se šňůrovou keramikou či zlomek skleněného laténského náramku. Mezi takové předměty snad patří i kroužek a dva provrtané kotouče ze sapropelitu. Analogické nálezy najdeme v Čechách nejen téměř na všech merovejských pohřebištích (např. Dobroměřice, Jiřice, Kněžívka, Praha-Dejvice, Záluží, Klučov), ale také na sídlištích (Březno). Staré, již nefunkční zlomky předmětů jsou často součástí výbavy kapsářů zemřelých (k problematice *Mehling 1998*).

8. ZÁVĚR

Délku pohřbívání na pohřebišti v lokalitě Hostivice-Palouky je možné na základě chronologicky citlivých artefaktů předběžně odhadnout na interval od konce 5. až do doby kolem poloviny 6. století. Přesnější výsledky však bude možné zveřejnit až po provedení konzervace a souvisejících analýz. Delší dobu trvání pohřebiště naznačuje mimo jiné i relativní dendrochronologické datování dřevěných prvků tří postupně založených studní, zkoumaných I. Pleinerovou v roce 2002 v prostoru asi 450 m vzdáleného sídliště (*Pleinerová 2005*, 121). Z výsledků navazujících terénních odkryvů vyplývá, že právě k tomuto sídlišti, rozkládajícímu se níže na svahu podél levého břehu Litovického potoka, přísluší pohřebiště prozkoumané v roce 2011. Je velmi pravděpodobné, že se v budoucnosti podaří datovat skácení stromů na stavbu studní absolutně a tak bude upřesněno i trvání samotného pohřebiště; zatím letokruhové řady nepasují na domácí standard ani standardy blízkých území (*Pleinerová 2005*, 123). Celkový počet 92 odkrytých hrobů se může po základním zpracování výzkumu ještě mírně změnit, neboť nemáme k dispozici výsledky fosfátových analýz a nebylo dokončeno proplavení výplní některých dalších, patrně hrobových jam, které neobsahovaly zjevné kosterní ani jiné nálezy. Minimálně jeden hrob se nacházel již mezi hroby raně středověkého stáří a tak nelze vyloučit, že mezi nimi budou při zpracování rozpoznány na základě určité odlišnosti další hroby z doby stěhování národů. V rámci Čech je to už minimálně čtvrtý dokumentovaný případ (Kněžívka, Lochenice, Zbuzany), kdy bylo raně středověké pohřebiště založeno bezprostředně v blízkosti pohřebiště z 5. či 6. století. Osamocený hrob u východního okraje plochy výzkumu, který je situován zároveň nejblíže soudobému sídlišti, může naznačovat existenci další pohřební skupiny.

LITERATURA

Bemmann, J. 2008: Mitteldeutschland im 5. Jahrhundert – Eine Zwischenstation auf dem Weg der Langobarden in den mittleren Donauraum? In: Bemmann, J. – Schmauder, M. (Hrsg.): Kulturwandel in Mitteleuropa. Langobarden – Awaren – Slawen. Kolloquien zur Vor- und Frühgeschichte 11. Bonn, 145–228.

Blažek, J. 1999: Pohřebiště z doby stěhování národů v Postoloprtech, okr. Louny, poloha Seník. In: Čech, P. (ed.): Archeologické výzkumy v severozápadních Čechách v letech 1993–1997. Most, 123–131.

Daněček, D. – Klementová, J. 2008: Hostivice, k. ú. Hostivice, výstavba logistického centra Tulipán Park (př. č. 1/2007), Středočeský vlastivědný sborník 26, 104–105.

Daněček, D. – Smíšek, K. 2011: Hostivice, k. ú. Hostivice (př. č. 20/2010), Středočeský vlastivědný sborník 29, 170–172.

Halama, J. 2007: Nálezy terry sigillaty v Čechách. In: Droberjar, E. – Chvojka, O. (edd.): Archeologie barbarů 2006. Sborník příspěvků z II. protohistorické konference. České Budějovice, 21.–24. 11. 2006. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum 3/2. České Budějovice, 195–240.

Holec, F. a kol. 1988: Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku 7. Praha a okolí. Praha.

Jiřík, J. – Vávra, J. 2008: Druhá etapa výzkumu pohřebiště z doby stěhování národů v Praze 5 – Zličíně. In: Droberjar, E. – Komoróczy, B. – Vachůtová, D. (eds.): Barbarská sídliště. Chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů (Archeologie barbarů 2007). Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 37. Brno, 517–530.

Korený, R. 2010: Funerální architektura merovejského období (na příkladu hrobu 2 ze Stehelčevsi, okr. Kladno), Archeologie ve středních Čechách 14/2, 781–794.

Korený, R. – Janíková, R. 2011: Merovejský závěsek z Prahy-Šárky, Archeologie ve středních Čechách 15/2, 937–940.

Martin, M. 1991: Tradition und Wandel der fibelgeschmückten frühmittelalterlichen Frauenkleidung, Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums 38, 629–680.

Mehling, A. 1998: Archaika als Grabbeigaben. Studien den merowingerzeitlichen Gräberfeldern. Tübinger Texte, Materialien zur Ur- und Frühgeschichtlichen Archäologie 1, Rahden.

Mottl, J. 1875: Stopy zaniklých osad v okresu Únhoštském, Památky archaeologické a místopisné 10, 330–343.

Pleiner, R. 2005: Hostivice-Palouky: protohistorická výroba železa, Archeologie ve středních Čechách 9/2, 385–400.

Pleinerová, I. 2002: Hostivice-Palouky. Záchranný archeologický výzkum 2001. Nálezová zpráva, Středočeské muzeum Roztoky u Prahy.

Pleinerová, I. 2003a: Hostivice-Palouky, okres Praha-západ, kat. ú. Hostivice, Středočeský vlastivědný sborník 21, 167–168.

Pleinerová, I. 2003b: Hostivice-Palouky. Záchranný archeologický výzkum 2003. Nálezová zpráva, Středočeské muzeum Roztoky u Prahy.

Pleinerová, I. 2005: Studny z doby stěhování národů v Hostivici-Paloukách (okr. Praha-západ), Památky archeologické 96, 105–126.

Pleinerová, I. 2007: Březno und germanische Siedlungen der jüngeren Völkerwanderungszeit in Böhmen. Praha.

Pleinerová, I. – Sankot, P. – Vojtěchovská, I. 2004: Hostivice-Palouky. Záchranný archeologický výzkum 2002. Nálezová zpráva, Středočeské muzeum Roztoky u Prahy.

Průchová, E. – Chroustovský, L. – Daněček, D. – Mudra, P. v tisku: Spatial distribution of selected features of the Early Post-Medieval cemetery at Hostivice (Czech Republic). In: Tarlow, S. A. (ed.): The Archaeology of Death in Post-Medieval Europe. London.

Sankot, P. – Košta, J. 2004a: Hostivice-Palouky. Záchranný archeologický výzkum 2003, Plocha IX. Nálezová zpráva, Středočeské muzeum Roztoky u Prahy.

Sankot, P. – Košta, J. 2004b: Hostivice-Palouky. Záchranný archeologický výzkum 2003, Plocha X a XI. Nálezová zpráva, Středočeské muzeum Roztoky u Prahy.

Sankot, P. – Košta, J. 2004c: Hostivice-Palouky. Záchranný archeologický výzkum 2003, Plocha XII a XIII. Nálezová zpráva, Středočeské muzeum Roztoky u Prahy.

Sankot, P. – Pleinerová, I. – Košta, J. 2004: Hostivice. Archeologické výzkumy Středočeského muzea v Roztokách u Prahy v roce 2003, Středočeský vlastivědný sborník 22, 132.

Sankot, P. – Theune, C. v tisku: Hostivice, ein kaiserzeitliches Grab bei Prag und die kaiserzeitlichen Kammergräber in Böhmen. In: Carnap-Bornheim, C. von – Wigg, A.: Kammergräber im Barbaricum. Internationale Tagung in Schleswig, November 2010.

Sankot, P. – Theune, C. v tisku: Das germanische Grab 2536 in Hostivice, Kr. Prag-West, Germania 89.

Svoboda, B. 1965: Čechy v době stěhování národů. Praha.

Svoboda, B. 1972: Nová ptačí spona z Čech. K dějinám našich zemí v pozdním 6. století n. l., Časopis Moravského muzea, vědy společenské 57, 123–131.

Urbanová, K. – Kostka, M. – Korený, R. 2010: Neznámý známý hrob XIV z Prahy-Dejvic – Podbaby, Archaeologica Pragensia 20, 361–392.

Vávra, J. – Jiřík, J. – Kubálek, P. – Kuchařík, M. 2007: Pohřebiště z doby stěhování národů v Praze-Zličíně, ul. Hrozenkovská – průběžná zpráva o metodice a výsledcích výzkumu. In: Droberjar, E. – Chvojka, O. (edd.): Archeologie barbarů 2006. Sborník příspěvků z II. protohistorické konference. České Budějovice, 21.–24. 11. 2006. Archeologické výzkumy v jižních Čechách, Supplementum 3/2. České Budějovice, 565–577.

Zeman, J. 1958: Pohřebiště z doby stěhování národů v Mochově, Památky archeologické 49, 423–471.

EIN VORBERICHT ÜBER DIE AUSGRABUNG EINES GRÄBERFELDES DER JÜNGEREN VÖLKERWANDERUNGSZEIT AN DER POLYKULTURELLEN FUNDSTELLE HOSTIVICE-PALOUKY, BEZ. PRAG-WESTEN

Im Zusammenhang mit dem Aufbau der Hallen des logistischen Zentrums „Tulipán Park“ realisiert das Mittelböhmische Museum in Roztoky bei Prag seit dem Jahre 2001 großflächige archäologische Rettungsgrabungen in Hostivice am nordwestlichen Rand von Prag. Während der Geländearbeiten wurden mehr als 30 ha von Flächen mit dichter Besiedlung seit dem Neolithikum bis zum Frühmittelalter erforscht.

Im Jahre 2011 wurde ein Körpergräberfeld mit mindestens 92 Gräbern aus der jüngeren Völkerwanderungszeit komplett untersucht. Es repräsentiert vorerst das zweitgrößte (nach der unweiten Fundstelle Prag-Zličín) komplett freigelegte völkerwanderungszeitliche Gräberfeld in Böhmen und gleichzeitig auch das größte Gräberfeld der Merowinger Kultur in Böhmen.

Trotz der ursprünglichen Ausplünderung der meisten Gräber wurden hier mindestens 20 komplett oder teilweise erhaltene und oft vergoldete Fibeln gefunden. Vertreten sind S-Fibeln, Vogelfibeln, Vogelkopffibeln, Zangenfibeln, Fibeln mit rechteckiger Kopfplatte sowie weitere bisher nicht klassifizierte Fibeltypen. Außerdem entdeckte man hier acht einseitige knöcherne Dreilagenkämme, mindestens 250 Glasperlen verschiedener Formen und Farben, Bernstein- und Steinperlen, einen mondsichelförmigen Goldanhänger verziert mit der Cloisonné-Technik, Bronze- sowie Eisenschnallen und viele andere Kleinartefakte. Unter den Funden waren auch Militaria vertreten, vor allem verschiedene Lanzenspitzen, ein Schild mit silbernen Nietkappen und ein Sax. Der Fundverband wird noch durch 39 handgeformte keramische Gefäße ergänzt, die mit gewöhnlichen schrägen Rillen, Rillenbündeln, Kreisstempeln und dem sog. Keilstich verziert sind. Aufgrund einer vorläufigen Analyse des Grabinventars, dessen Konservierung erst am Anfang ist, datieren wir das Gräberfeld vom Ende des 5. bis zur Mitte des 6. Jahrhunderts.

Eine längere Bestehungsdauer des Gräberfeldes deutet u. a. auch eine relative dendrochronologische Datierung der Holzelemente von drei stufenweise angelegten Brunnen an, die von I. Pleinerová im Jahre 2002 in einer etwa 450 m entfernten Siedlung untersucht wurden (Pleinerová 2005). Aus den nachfolgenden Ausgrabungen geht hervor, dass es gerade diese, tiefer am Hang entlang des linken Ufers des Litovický-Bachs situierte Siedlung war, zu der das im Jahre 2011

untersuchte Gräberfeld gehört hat. Es ist hoch wahrscheinlich, dass man die Baumfällung für den Brunnenbau in der Zukunft auch absolut datieren und damit auch die Datierung des Gräberfeldes präzisieren wird.

Im 10. Jahrhundert wurde am Rande des merowingerzeitlichen Gräberfeldes ein frühmittelalterliches Gräberfeld mit 150 Gräbern angelegt, was in Böhmen schon wenigstens der vierte dokumentierte Fall ist.

Abb. 1. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Lokalisation des Gräberfeldes und eines Einzelgrabs aus der jüngeren Völkerwanderungszeit auf der Grabungsfläche*

Abb. 2. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Plan der Fundstelle mit Bezeichnung wichtiger Fundsituationen von der älteren römischen Kaiserzeit bis zum Frühmittelalter (zusammengestellt von D. Daněček)*

Abb. 3. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Senkrechtes Luftbild der Grabungsfläche mit Lokalisierung der merowingerzeitlichen (SN) sowie frühmittelalterlichen (RS) Gräber (Foto GEODIS 2009)*

Abb. 4. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Das Luftbild von einer tief fliegenden Drohne dokumentiert die Beziehung zwischen den beiden Gräberfeldern; das merowingerzeitliche Gräberfeld befindet sich im unteren Teil der Aufnahme (Foto T. Kočí, 29. November 2011)*

Abb. 5. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Kammergrab H1909 (Foto O. Tomek)*

Abb. 6. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Ein Flaschengefäß aus Grab H1937 (Foto A. Hůlka)*

Abb. 7. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Ein mondsichelförmiger Goldanhänger mit Cloisonné-Verzierung aus Grab H1980 (Foto A. Hůlka)*

Abb. 8. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Eine Glasperle aus Grab H1937 (Foto O. Tomek)*

Abb. 9. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Eine Auswahl von Glasperlen aus verschiedenen Gräbern (Foto A. Hůlka)*

Abb. 10. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Ein Schlüssel und ein Ringbeschlag vom Kriegsgürtel (Cingulum) aus Weißbronze aus Grab H2009 (Foto O. Tomek)*

Abb. 11. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Ein Dreiblattanhänger aus Weißbronze aus Grab H1986 (Foto A. Hůlka)*

Abb. 12. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Einseitiger knöcherner Dreilagenkamm aus Grab H1921 nach der Konservierung (Foto A. Hůlka)*

Abb. 13. *Hostivice-Palouky, Bez. Prag-Westen. Ein Schildbuckel mit silbernen Nietkappen im Grab H2030 (Foto O. Tomek)*

(Deutsch von O. Chvojka)

Mgr. David Daněček
Středočeské muzeum Roztoky u Prahy, Zámek 1, 252 63 Roztoky, CZ, d.danecek@post.cz

Mgr. Kamil Smíšek
Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., Letenská 4, 118 01 Praha 1, CZ
Národní muzeum Praha, Václavské nám. 68, 115 79 Praha 1, CZ, e-mail: kamil.smisek@email.cz

Mgr. Rastislav Korený Ph.D.
Hornické muzeum Příbram, nám. Hynka Kličky 293, 261 01 Příbram VI – Březové Hory, CZ,
koreny-r@muzeum-pribram.cz